

Tafsiira Suuratu Qaaf-Kutaa 5

Description

Dhugumatti namni qoratamuu fi jazaa guutuu argachuuf riqicha tokko darbu qaba. Riqichi (dildilli) kuni maal akka taâ€™e beektu? Dhugumatti, riqichi kuni duâ€™a. Riqicha kana erga ceâ€™ee booda yeroo muraasaf ni tura. Ergasii kaafamuun gara iddoo qorannootti oofama. Aayaatni (keeyyattonni) armaan gadi dhugaa kana ifa godhu:

﴿وَجَآءَتۡ سَكۡرَةُ ٱلۡمَوۡتِ بِٱلۡحَقِّۖ ذَٰلِكَ مَا كُنتَ مِنۡهُ تَحِيدُ١٩ وَنُفِخَ فِي ٱلصُّورِۚ ذَٰلِكَ يَوۡمُ ٱلۡوَعِيدِ٢٠ وَجَآءَتۡ كُلُّ نَفۡسٖ مَّعَهَا سَآئِقٞ وَشَهِيدٞ٢١ لَّقَدۡ كُنتَ فِي غَفۡلَةٖ مِّنۡ هَٰذَا فَكَشَفۡنَا عَنكَ غِطَآءَكَ فَبَصَرُكَ ٱلۡيَوۡمَ حَدِيدٞ٢٢﴾

â€œ(19)-Machiin duâ€™aa haqaan dhufte. â€œKuni waan ati irraa dheessaa turteedha.â€• [jedhama]. (20)-Xurunbaan ni afuufama. Suni Guyyaa waâ€™iidati. Nafseen hundi oofaa fi ragaa bahaan ishii waliin taâ€™ee ni dhufti. (21)-Dhugumatti kana irraa gaflaa keessa turte. Haguuggi kee sirraa saaqna, kanaafu harâ€™a argituun tee qara.â€• Suuratu Qaaf 50:19-21

â€œMachiin duâ€™aa haqaan dhufteâ€• Jabeenyi fi haguuggin duâ€™aa haqa deebisuu fi jalaa miliquun hin jirreen dhufte. Ergamaan Rabbii (sallallahu aleyh wassallam) yommuu duuti itti dhuftu, harka bishaan keessa kaaâ€™un fuula isaa ittiin haxaawuun akkana jedhe: â€œLaa ilaah illallah (Dhugaan Gabbaramaan Rabbiin malee hin jiru.) Dhugumatti duuti machii qabdi.â€• Sahiih Al-Bukhaari 6510

â€œHaqaanâ€• hiika lama qaba:
1-Machiin duâ€™aa duâ€™a haqa taâ€™een dhufte. Duuti haqa eenyullee hin shakkineedha. Osoo jireenya jaallachuun irraa dheesseyyuu duuti haqa taâ€™u ni mirkaneefata.

2-Machiin duâ€™aa dhimma Aakhirah irraa haqaan isatti dhufte. Dhimma Aakhirah irraa wanta duraan namaaf ifa hin taane machiin duâ€™aa isaaf ifa gooti. Yeroo duâ€™aatti haqni Rabbiin waadaa galee isatti mulâ€™ata. Aaâ€™ishah irraa Muslim akka gabaasetti Ergamaan Rabbii (SAW) akkana jedhan: â€œNamni Rabbiin qunnamuu jaallate, Rabbiinis isa qunnamu jaallata. Namni Rabbiin qunnamu jibbe, Rabbiinis isa qunnamu jibba.â€• Aaâ€™ishaanis ni jette, â€œYaa Nabiyyii Rabbii! Sila duâ€™a jibbuudhaan moo? Nu hundu duâ€™a jibbina.â€• Nabiyyinis ni jedhan: â€œAkkasi miti. Garuu muâ€™minni yommuu rahmata Rabbiitiin, jaalalaa fi Jannata Isaatiin gammachiifamu, Rabbiin qunnamu jaallata. Rabbiinis isa qunnamu jaallata. Kaafirri immoo yommuu oduun adabbii Rabbii fi dallansuu Isaa isatti himamu, Rabbiin qunnamu jibba. Rabbiinis isa qunnamu jibba.â€• Sahiih Muslim 2684

â€œKuni waan ati irraa dheessaa turteedha.â€• Kana jechuun kuni duâ€™a irraa dheessaa turteedha. Kunoo amma sitti dhufe, jalaa miliquu fi sokkuun hin jiru.[1] Namni akka hin duunef yommuu dhukkubsatu qoricha fudhata, mana yaalaa deema. Yommuu beelaâ€™uu fi dheebotu akka hin duunef ni nyaata, ni dhuga. Wanta duâ€™atti nama geessu hundarraa dheessa. Garuu yommuu yeroon duâ€™aa dhufu, gonkumaa duâ€™a jalaa dheessu hin dandaâ€™u. â€œKunoo duuti ati irraa dheessaa turte haqaan sitti dhufteâ€• isaan jedhama. Duâ€™uu jechuun achumaan baduu osoo hin taâ€™in ruuhin qaama irraa addaan bahuun hanga yeroo murtaaâ€™e bakka tokko turuudha. Hanga yeroo murtaaâ€™e erga turanii booda qorannoo fi jazaaf gara jireenya lammataatti kaafamu. Kunis yeroo xurunbaan siâ€™a lammataaf afuufamuudha:

â€œXurunbaan ni afuufama. Suni Guyyaa waâ€™iidati.â€• Kana jechuun kaafamaaf afuuffin lammataa ni afuufama. Suni Guyyaa Rabbiin kaafiroota akka adabu waadaa galeedha. Jecha biraatin Guyyaa adabbiin waadaa galame itti argamuudha.[2] **Waâ€™iid**-zaachaa, itti dhaadachu, adabbii waadaa galuufi.

â€œNafseen hundi oofaa fi ragaa bahaan ishii waliin taâ€™ee ni dhufti.â€• Nafseen hundi malaaykan lama ishii waliin taâ€™ee dhufti. Malaaykan tokko gara iddoo wali gahiitti (mahasharaatti) oofa, kan biraa immoo wanta addunyaa keessatti hojjatteen ragaa irratti baha.[3] Ergasii nama Guyyaa Qiyaamaa kijibsiisaa fi irraa garagalaa tureen akkana jedhama:

â€œDhugumatti kana irraa gaflaa keessa turte. Haguuggi kee sirraa saaqna, kanaafu harâ€™a argituun tee qara.â€• Kana jechuun addunyaa irratti Guyyaa kana irraa gaflaa keessa turte. Gaflaa jechuun wanta tokkotti xiyyeefannoo kennu dhiisudha. Guyyaa kana kan itti hin amannee fi isaaf hin hojjannee turte. Haguuggi qalbii, dhageetti fi argituu kee haguuge sirraa saaqna. Haguuggin kuni fedhii lubbuu, faaya addunyaa, sobaa fi kkf ni dha.

Namni Guyyaa Murtii kijibsiisuu jireenya addunyaa keessatti fedhiin lubbuu fi dharraan isaa koâ€™oomsanii jiru. Mallattoolee Rabbii samiii fi dachii keessa jiranitti xiyyeefannoo hin kenniine. Ragaalee Guyyaa Qiyaamaa agarsiisanii fi keeyyattoota (aayaataa) Rabbii buâ€™an irraa ni garagalee, irraa dheesse. Kanaafu, ni jallate, gheybi (wanta hin mulâ€™annetti) hin amanne.

Garuu Guyyaa kaafamu Rabbiin argituu isaa haguuggamte irraa ni saaqa. Kanaafu, wanta Guyyaa Murtii adeemsifamu sirritti arga. Guyyaan kuni jireenya qormaataa keessa osoo jiru kan inni kijibsiisaa tureedha.[4]

Guyyaa Qiyaamaa namoonni duraan kafaran (amanu didan), **â€œRabbii keenya! Argine, dhageenye. Kanaafu, hojii gaarii hojjannaa nu deebisi. Dhugumatti, nuti amma dhugaan amannee jirra.**â€• Jedhu. (Suuratu As-Sajdah 32:12) Garuu kuni homaa isaan hin fayyadu.

Namni Guyyaa Qiyaamaatti hin amanne erga wanta hundaa sirritti argee booda, gara qorannoo fi jazaa isaaf kafaluutti dabarfama:

وَقَالَ قَرِينُهُۥ هَٰذَا مَا لَدَىَّ عَتِيدٌ ﴿٢٣﴾

â€œ**Qindiin isaa (malaykaan) ni jedha, â€œKuni wanta na biratti qophaaâ€™edha**.â€• Suuratu Qaaf 50:23

Malaykaan addunyaa irratti namatti qindaaâ€™un ykn maxxanuun hojii badaa namni hojjatu galmeessaa ture, Gooftaa isaatiin ni jedha: wanta itti na ramadde barreessee jira. Kunoo hojii badaa isaa irraa kuni wanta ani isa irratti galmeessedha. Galmeen kuni osoo homaa hin hirâ€™isinii fi itti hin dabalin kan qophaaâ€™ee na biratti argamuudha.â€•[5] Ergasii Rabbiin azza wa jalla haqaan ni murteessa. San booda akkana jechuun malaykoota lamaan ajaja:

﴿أَلْقِيَا فِى جَهَنَّمَ كُلَّ كَفَّارٍ عَنِيدٍ ﴿٢٤﴾ مَّنَّاعٍ لِّلْخَيْرِ مُعْتَدٍ مُّرِيبٍ ﴿٢٥﴾
ٱلَّذِى جَعَلَ مَعَ ٱللَّهِ إِلَٰهًا ءَاخَرَ فَأَلْقِيَاهُ فِى ٱلْعَذَابِ ٱلشَّدِيدِ ﴿٢٦﴾﴾

â€œ(24)-**Nama akkaan kafaraa, haqa didaa hunda Jahannam keessatti darbaa. (25)-Garmalee kheeyri kan dhoorgu, daangaa darbaa, shakkisiisaa [taâ€™e darbaa]. (26)-Kan Rabbiin waliin gabbaramaa biraa godhe. Kanaafu, adabbii garmalee cimaa keessatti isa darbaa**.â€• Qaaf 50:24-26

Kaafirri Jahannam keessatti akka darbamu ajajame kuni amaloota armaan gadi qaba:
Amala 1ffaaâ€“ â€œ**Kaffaar**â€•- kana jechuun garmalee kan kafaruu, badii baayâ€™ee hojjatuu. Haalli nama baayâ€™isee kafaruu yommuu qoratamu, inni nama ragaaleen iimaanaa isaaf dhiyeefamanii ragaalee kanniin dhoksee fi awwaaledha. Nafsee isaa irratti dhiibbaa akka hin geessineef ragaalee kanniin ni dhoksaa, irraa garagala. Ragaalee kanniin yoo fudhate ni amana. Erga amanee booda iimaanni (amanuun) fedhii isaa akka faallessu isa dirqisiisa. Inni kana hunda waan hin barbaanneef haqa kijibsiisa.

Amala 2ffaa-â€œ**Aniidâ€•** kana jechuun osoo haqa beeku kan faallessu. Akeekachisni adabbii isatti dhufa, garuu xiyyeeffannoo itti hin kennu. Haqa fudhachuu diduu itti fufa. Osoo beeku sobaan haqa Rabbiin irraa dhufe faallessa.

Amala 3ffaaâ€“**Kheeyri (waan gaarii) kan dhoorguudha**â€“ kana jechuun inni doyâ€™a qaama, qabeenyaa fi sadarka isaa irraa homaayyu hin baasnedha. Karaa namoota toltuu hojjatanii keessa taaâ€™uun hojii gaarii hojjachu irraa isaan dhoowwa.

Akkasumas, ergaan Rabbii namoota keessa babalâ€™achuu irraa ni dhoowwa. Sababni isaas, haqaa fi wanti gaariin namoota keessa babalâ€™achuun aangoo inni gabroota Rabbii irratti qabuu fi mirga isaanii sarbuu isa jalaa miliqsa. Karaa yakka isaa addaan kuta. Sababa kana hundaaf jazaa Rabbiitti hin amanu.

Amala 4ffaa-â€œ**Muâ€™atadâ€•** kana jechuun daangaa darbaadha. Inni kheeyri dhoorgu qofatti of hin qusatu. Kana irra, haqa namootaa irratti daangaa darba. Qabeenya isaanii jalaa saama, kabaja isaanii keessattis isaan arrabsa, maqaa xureessa. Qaama isaanis ni rukuta, ni madeessa, ni ajjeesa. Loluun midhaanii fi beelladoota balleessa.

Amala 5ffaaâ€“**â€œMuriibâ€•** (Nama shakkiitti nama darbu)- jechi â€œmuriibâ€• jedhu xumura â€œ**Ø£Ø±Ø§Ø¨ÙŽ (araaba)**â€• jedhu irraa baafame. Araaba jechuun shakkisiisu, akka shakku taasisuudha. Rabbii fi Guyyaa Aakhiratti kafaruu qofarratti hin dhaabbatu. Kana irra, dhara isaatti fayyadamuun qalbii namootaa keessatti shakkii darbuuf carraaqa. Dubbii faayun namoonni amantii haqaa (Islaama) akka shakkan taasisa.

Amala 6ffaa: â€œ**Rabbiin waliin gabbaramaa biraa godhe**.â€• Kana jechuun Rabbii gaditti wanta biraa gabbara (waaqefata). Inni mushrika.

Namni amalli isaa kana taâ€™e adabbii Jahannamitti akka darbamu isaaf hin maluu? Rabbiin azza wa jalla akka isa darban malaykoota lamaan ajaja: **â€œKanaafu, adabbii garmalee cimaa keessatti isa darbaa**.â€• [6]

Kitaabban wabii:
[1] Tafsiiru Muyassar-519, Maâ€™aariju at-tafkuri wa daqaaâ€™iqu at-tadabburi 3/94-95, Zaadul Masiir-1341, Ibn Al-Jawzi
[2] Tafsiiru Qurxubii-19/443, Zaadul Masiir-1341
[3] Tafsiiru Muyassar-519
[4] Tafsiiru Saâ€™dii-950, Maâ€™aariju at-tafkuri wa daqaaâ€™iqu at-tadabburi 3/99-101
[5] Zaadul Masiir-1342, Maâ€™aariju at-tafkuri wa daqaaâ€™iqu at-tadabburi 3/102
[6] Maâ€™aariju at-tafakkuri wa daqaaâ€™iqu at-tadabburi 3/108-110

Date Created
May 17, 2020
Author
admin